

Světová literatura po roce 1989

Od 80. let bylo zjevné, že východní blok nedokáže držet krok se svým západním soupeřem v žádné oblasti života

SPOLEČENSKO-HISTORICKÉ POZADÍ

společnosti. Prohlubující se ekonomické a politické problémy a tlak Západu na dodržování lidských práv proto vedly v roce 1989 k jeho zhroutil. O dva roky později se na samostatné státy rozpadl i SSSR. Většina zemí bývalého východního bloku se postupně demokratizovala a začlenila se (případně o to usiluje) do NATO a jednotné Evropy reprezentované Evropskou unií se společným hospodářským prostorem a nejvyššími představiteli. Evropská unie se vyvíjí, avšak odpůrci prohlubování integrace zdůrazňují nebezpečí ztráty suverenity členských zemí.

Zánik bipolárního světa znamenal sice ukončení studené války, nikoliv však konec hrozby válečných konfliktů. Rozpad Jugoslávie poznamenala několikiletá válka doprovázená etnickou genocidou. Nejčastějšími příčinami současných konfliktů jsou osvobozené a etnické střety či boje o regionální mocenské pozice. Různé mocenské skupiny se uchylují k terorismu, který je společně s náboženským extremismem zásadní hrozbou dneška.

Po ukončení studené války si Evropa uvědomila, že v evropských i světových záležitostech musí vystupovat jednotně. Tyto ambice byly naplněny Maastrichtskou smlouvou, základním dokumentem Evropské unie. V roce 2009 byla ratifikována Lisabonská smlouva, jejímž hlavním cílem je reforma institucí Evropské unie.

Po zhroutil SSSR zůstaly USA jedinou supervelmocí a začaly aktivně prosazovat své zájmy. Proti tomu se ostře vymezuje především Rusko, výrazně vzrostl i vliv ambiciózní Číny, která se stala třetí největší ekonomikou světa.

Jedním z nejzajímavějších proudů v současné architektuře je dekonstruktivismus, pro který je charakteristický odklon od horizontál a vertikál a konstrukce navozující zdání labilit. Jeho čelnou

ARCHITEKTURA

představitelkou je Zaha Hadidová (např. Centrála BMW v Lipsku nebo skokanský můstek v Innsbrucku). Vyspělý návrhářský software dal vzniknout digitální architektuře, která pracuje s velmi složitými zborcenými plochami, např. v tvorbě Kasa Oosterhuise (Muzeum vody). Zcela opačný přístup zastávají představitelé kritického regionalismu, který vychází ze stavební tradice daného místa. Jeho představitelem je např. japonský architekt Tadao Andó pracující s přirozeným světlem a jasnými liniemi (např. Chrám světla). Téměř neomezené možnosti v architektuře dokládá i Burdž Chalífa v Dubaji, dosud nejvyšší mrakodrap na světě.

Vedle tradiční malby se stále častěji prosazují nové proudy vizuálního umění jako video-art, kybernetické umění aj. Mezi výtvarníky přicházející s osobitými nápady patří např. německý malíř Neo Rauch, který na svých plátnech propojuje motivy ze socialistického realismu a komiksu (např. Vstávání, Etapa aj.). Americká výtvarnice Elizabeth Peytonová ve svých dílech zobrazuje známé historické osobnosti v pro ně neobvyklém prostředí, např. zpěváka Kurta Cobaina (Kurt) nebo Johna Lennona (John Lennon).

MALÍŘSTVÍ

Podobně se rozšiřují i možnosti sochařství. Soudobé sochy mohou mít podobu světelných soch, kouřových plastik apod. Snahu vystoupit z galerijních prostor reprezentují např. landartové projekty dvojice Christa a Jeanne-Claude, kteří v roce 1995 zabalili do látky Říšský sněm v Berlíně. Britský sochař a malíř Damien Hirst, člen Mladých britských umělců, se proslavil sérií zvířat naložených do formaldehydu (např. tělo žraloka vystavené ve vitrině pod názvem Fyzická nemožnost smrti v mysli někoho živého).

SOCHAŘSTVÍ

Současná vážná hudba se i nadále vyznačuje tendencemi k experimentování, ale i inspirací staršími epochami, jak to činí např. hudební postmoderni (např. Arvo Pärt). Rozvíjí se minimalismus založený na opakování určitého hudebního motivu (Michael Nyman, Steve Reich, Philip Glass aj.). Typickým rysem globalizace je world music – hudba vycházející z různých etnických tradic, často vzájemně míšených.

HUDBA

Terorismus jako prostředek k dosažení politických cílů násilím je dnes rozšířen po celém světě. Mnohdy je spojen s náboženským (většinou islámským) extremismem a teroristé své, často sebevražedné, útoky na nevinné civilisty považují za spravedlivý boj proti jinovcům. K nejznámějším teroristickým skupinám v současné době patří al-Káida, která stojí mimo jiné za útokem 11. září 2001 přímo v USA. Tento teroristický čin vedl k invazi Spojených států do Afghánistánu a následně i do Iráku.

Mezi myšlenkovými proudy dneška se nejvíce prosadil **multikulturalismus**, který podporuje společný život jednotlivců i skupin s různou kulturou v jednom demokratickém státě. Kulturní rozmanitost, odlišný původ, rasu i náboženské přesvědčení považují zastánci multikulturalismu za prospěšné pro celou společnost. **Masová migrace** však ukazuje možná úskalí tohoto přístupu. Část přistěhovalců se odmítá přizpůsobit kulturním, politickým a společenským zvyklostem hostitelské země, což mezi jejími obyvateli může vyvolávat pocit ohrožení domácí kultury.

ARCHITEKTURA

Zaha Hadidová, Kas Oosterhuis, Tadao Andó

Zaha Hadidová: Skokanský můstek v Innsbrucku

MALÍŘSTVÍ

Neo Rauch, Elizabeth Peytonová

SOCHAŘSTVÍ

Christo a Jeanne-Claude, Damien Hirst

HUDBA

Arvo Pärt, Michael Nyman, Steve Reich, Philip Glass

1989	zhroutil se komunistické režimy v zemích východního bloku
1991	rozpadl se Sovětský svaz
1991–1995	probíhala válka v bývalé Jugoslávii
1992	byla podepsána Maastrichtská smlouva; vznikla Evropská unie
1999, 2004 a 2009	proběhlo rozšíření NATO o země bývalého východního bloku
2004 a 2007	většina postkomunistických zemí vstoupila do Evropské unie
2009	v platnost vstoupila Lisabonská smlouva upravující fungování vrcholných orgánů Evropské unie